

УДК 342.6

ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

Святослав ЛИНДЮК,

аспірант кафедри конституційного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

АНОТАЦІЯ

У статті автором проводиться теоретичне та практичне дослідження інституту конституційної відповідальності депутатів місцевих рад. Зокрема, описується різностороння думка щодо визначення суб'єктів конституційно-правової відповідальності. Розкривається головна з причин безвідповідального ставлення до своєї діяльності депутатів місцевих рад, що має вплив на діяльність місцевих рад загалом. Окрім цього, обгрунтовано неналежний нормативний рівень регулювання інституту й необхідність кодифікованого нормативно-правового акта у сфері конституційної відповідальності депутатів місцевих рад.

Ключові слова: Кодекс депутатської етики, регламент місцевої ради, суб'єкти конституційно-правової відповідальності, конституційна відповідальність депутатів місцевих рад, юридична відповідальність депутатів місцевих рад.

THE RESPONSIBILITY OF LOCAL COUNCIL'S DEPUTIES

Svyatoslav LYNDIUK,

Postgraduate Student at the Department of Constitutional Law
of National University "Odessa Law Academy"

SUMMARY

The article examines the institute of constitutional responsibility of deputies of local councils. In particular, it describes a diverse view of the definition of subjects of constitutional and legal responsibility. The main reason for irresponsible attitude to the activities of local council members is disclosed, which has an impact on the activity of local councils in general. In addition, an inadequate normative level in this institute and the need for a codified normative legal act in the area of constitutional liability of members of local councils have been substantiated.

Key words: Code of deputy ethics, regulations of local council, subjects of constitutional and legal responsibility, constitutional responsibility of deputies of local councils, legal responsibility of deputies of local councils.

Постановка проблеми. З моменту проголошення незалежності України й до теперішнього часу в галузі муніципального права не створено необхідних, зрозумілих і дієвих механізмів конституційної відповідальності депутатів місцевих рад. Відсутність ефективних механізмів відповідальності для депутатів спричинила системну неналежну діяльність і бездіяльність у процесі виконання покладених на них обов'язків. За умови збільшення децентралізації вирішення цієї проблеми постає з ще більшою необхідністю.

Стан дослідження. Конституційно-правова відповідальність вивчалася С.А. Авак'яном, Н.О. Бобровою, В.О. Виноградовим, Н.В. Ганжою, Л.Т. Кривенко, Л.Р. Наливайко, В.О. Лучиним, М.І. Піскотін, В.Ф. Погорілком, С.О. Совгирью, В.С. Основіною, Ю.О. Тихомировим, Ю.М. Тодикою, О.Ф. Фрицьким, В.Л. Федоренко, В.М. Шаповал, Н.Г. Шукліною. Однак, попри значний рівень дослідження цього інституту, напрям конституційно-правової відповідальності депутатів місцевих рад є майже недослідженими.

Мета статті вбачається в заповненні прогалин у цьому інституті шляхом проведення комплексного дослідження відповідальності місцевих депутатів за порушення норм законодавства в процесі своєї діяльності. Визначена мета статті зумовила постановку й розв'язання таких завдань:

- систематизувати причини неякісної роботи представницького органу – місцевої ради;
- з'ясувати поточний стан регламентів місцевих рад у сфері регламентації відповідальності;
- вивчити закордонний досвід щодо регламентування конституційної відповідальності депутатів місцевих рад;
- запропонувати механізми покращення інституту конституційної відповідальності депутатів місцевих рад.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правовою базою конституційно-правової відповідальності за порушення норм регламенту місцевої ради є Конституція України, галузеві нормативно-правові акти у сфері місцевого самоврядування (Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про державну службу», «Про всеукраїнський та місцеві референдуми», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» тощо), а також норми самого регламенту місцевої ради та положення виконавчих органів. Порушення цих норм, наявність юридичних фактів є підставою для притягнення суб'єкта їх порушення до конституційно-правової відповідальності.

Необхідним елементом будь-якого виду юридичної відповідальності є визначення суб'єктів, яких можна притягнути до відповідальності за порушення норм. Науковці мають різний підхід до визначення кола суб'єктів конституційно-правової відповідальності. Так, наприклад Д. Шон уважає, що коло органів та осіб, на яких поширюється конституційна відповідальність, є значно вузьким за коло суб'єктів інших видів відповідальності. Він виділяє лише конституційну відповідальність вищих, регіональних і місцевих органів влади, депутатів, посадових осіб вищого рівня, тобто тих установ та осіб, які приймають найбільш важливі державні рішення [1].

Н.М. Колосова дотримується логіки, що якщо суб'єкт права володіє конституційними правами чи обов'язками, то він є й суб'єктом конституційної відповідальності [2]. Відповідно, такими суб'єктами є й фізичні особи.

М.В. Баглай вважає, що якщо громадянин не є посадовою особою, то й конституційну відповідальність він не може нести [3].

Підтримуючи підхід, який визначає широке коло суб'єктів конституційно-правової відповідальності, ми вважаємо, що суб'єктами конституційної відповідальності в місцевому самоврядуванні є органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, громадські організації, а також громадяни України та іноземці. Також суб'єктами цього виду відповідальності в місцевому самоврядуванні можна назвати й органи державної влади, народних депутатів і саму державу.

Найвлучнішим аргументом на користь широкого підходу у визначенні суб'єктності конституційної відповідальності є те, що з наданням прав автоматично накладаються й обов'язки в дотриманні норм, у цьому випадку конституційних. Такими правами та, відповідно, обов'язками в конституційному праві можна назвати норми розділу II «Права, свободи та обов'язки людини та громадянина» Конституції України (наприклад, принцип єдиного громадянства; свідоме приховування відомостей під час набуття громадянства України; питання позбавлення статусу біженця; позбавлення державних нагород; позбавлення права балотуватися на виборні посади з непогашеною або незнятою судимістю).

У силу того, що регламент є основним процедурним документом у діяльності представницького органу адміністративно-територіальної одиниці, в ньому знаходяться норми, диспозиція яких стосується відповідальності посадових осіб за порушення його норм. Ці норми можуть бути об'єднані в одну структурну одиницю регламенту – розділ чи підрозділ, або можуть знаходитися в структурних частинах кожного із суб'єктів місцевого самоврядування, які стосуються його діяльності. Навіть за наявності в регламентах окремих структурних частин щодо відповідальності суб'єктів місцевого самоврядування в них не приділяється достатньої уваги підставам відповідальності.

Так, у самих нормах регламентів місцевих рад указується загальне коло відповідальності, а саме в регламенті Харківської міської ради: *«Міський голова при здійсненні наданих повноважень є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед територіальною громадою міста та міською радою...»*, *«... дострокове припинення територіальною громадою повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування, якщо вони порушують Конституцію або закони України, обмежують права та свободи громадян, не забезпечують здійснення наданих їм законом повноважень»*.

На нашу думку, конституційній відповідальності депутатів, зокрема, у регламентах приділяється недостатня увага або процедура притягнення до відповідальності є не ефективною.

На жаль, сьогодні трапляються непоодинокі ситуації безвідповідального ставлення депутатів місцевих рад до виконання своїх обов'язків, зловживання ними своїм службовим становищем, невиконання своїх функцій чи умисного перешкодження законній діяльності ради. Надалі це має вплив на ефективність і постійність роботи органів місцевого самоврядування. Ураховуючи те, що їхня діяльність є однією з ключових у роботі місцевої ради, ми вбачаємо, що відповідальність цих суб'єктів потрібно розглянути детальніше.

Однією з причин цього є недобросовісне ставлення депутатів до виконання покладених на них обов'язків, у тому числі бездіяльність депутатів.

Бездіяльність є пасивною формою, яка виражається в невчиненні ними тих дій, які вони були зобов'язані й мали здійснити. Одним із таких прикладів є ч. 2 ст. 75 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якою передбачено право територіальною громадою достроково припинити повноваження органів і посадових осіб місцево-

го самоврядування, якщо вони порушують Конституцію або закони України, обмежують права і свободи громадян, не забезпечують здійснення наданих їм законом повноважень.

Поширеними прикладами бездіяльності депутатів місцевих рад і представників органів місцевого самоврядування є такі:

- незвітування сільського, селищного, міського голови, а також депутатів місцевих рад перед громадою про свою роботу;

- невідвідування депутатами місцевих рад пленарних засідань ради або засідань постійних комісій;

- діяльність депутата в разі конфліктів інтересів;

- приховування тексту рішення чи його неоприлюднення в установленій законодавством термін.

Ці та інші види бездіяльності зазначаються в законах України, наприклад, у Законі України «Про статус депутатів місцевих рад», який установлює обов'язок звітування роботи депутатів перед виборцями, виконувати доручення виборців, а також у самому регламенті місцевої ради. Зокрема, ст. 8 Регламенту Луцької міської ради VII скликання встановлює обов'язок депутата брати участь у роботі Ради, постійних комісій та інших її органів, до складу яких він входить, сприяти виконанню їхніх рішень; підтримувати зв'язок із виборцями, територіальною громадою, трудовими колективами і громадськими організаціями, іншими підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форми власності, органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади; не рідше ніж один раз на півріччя інформувати виборців про роботу Ради та її органів, про виконання планів і програм економічного й соціального розвитку, інших місцевих програм, місцевого бюджету, рішень Ради та доручень виборців; брати участь у громадських слуханнях із питань, що стосуються його виборчого округу, в організації виконання рішень ради та її органів, доручень виборців, у масових заходах, що проводяться органами місцевого самоврядування на території громади або виборчого округу; вивчати громадську думку, потреби територіальної громади, інформувати про них Раду та її органи, брати безпосередню участь у їх вирішенні; вести регулярний, не рідше ніж один раз на місяць, прийом громадян, розглядати пропозиції, звернення, заяви і скарги членів територіальної громади, вживати заходів щодо забезпечення їх оперативного вирішення; періодично, але не менше ніж один раз на рік, звітуватись перед виборцями та об'єднаннями громадян про свою роботу [4].

У цьому випадку невиконання депутатами місцевих рад своїх повноважень можна кваліфікувати як бездіяльність.

За наявності встановленої законодавством відповідальності за ці та інші порушення депутати й посадові особи місцевої ради рідко несуть конституційну відповідальність. Результати проведеного експертами ІПЦ «Наше право» дослідження на основі аналізу Єдиного державного реєстру судових рішень за період 2006–2013 рр. показали, що неправомірні діяння сільських, селищних, міських голів щодо звітування найактивніше оскаржували у 2009 р. (виявлено 3 судові рішення), 2012 р. (4 судові рішення) та 2013 р. (3 судові рішення). Неправомірні діяння депутатів місцевих рад оскаржувались у 2007 р. (виявлено 1 судове рішення), 2008 р. (1 судове рішення), 2009 р. (1 судове рішення), 2010 р. (1 судове рішення), 2011 р. (1 судове рішення), 2012 р. (2 судові рішення) та 2013 р. (2 судові рішення). Предметом судових спорів було визнання неправомірною бездіяльність депутата місцевої ради щодо відсутності звітування про свою діяльність перед виборцями свого виборчого округу й зобов'язання її прозвітувати; визнання неправомірною бездіяльність голови місцевої ради, місцевої ради щодо невнесення на розгляд ради та не встановлення строків здійснення звітування депутатами місцевої ради тощо [5].

Окрім цього, за даними Громадського руху «ЧЕСНО», станом на 19 жовтня 2015 р. пропустили більше ніж 50% сесійних засідань і/або засідань комісій протягом року 20–45% депутатів місцевих рад (наприклад, 44% депутатів Львівської обласної ради, понад 40% депутатів Чернігівської обласної ради, 27,1% депутатів Київської обласної ради) [6].

Попри велику кількість депутатів-порушників в Україні, є поодиноким відкликання депутата. Причинами цього є низький рівень громадської активності, а також складна процедура відкликання депутата.

Законодавцем установлена процедура відкликання депутата місцевої ради. Так, з ініціативою відкликання можуть виступати лише виборці, зібравши необхідну кількість підписів. За результатами розгляду та перевірки підписів територіальною виборчою комісією передається звернення до вищого керівного органу партії, місцева організація якої висувала відповідного депутата, щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою. На нашу думку, законодавець, по-перше, ставить депутатів усіх міських рад України в залежність від волі вищого партійного керівництва, по-друге, не надає виборцям реальних важелів для усунення депутата від влади, що є не правильним, адже депутати міських рад є фактично невразливими для своїх виборців, оскільки чинне законодавство навіть не передбачає підстав для відмови партії в задоволенні народної ініціативи, що ставить під сумнів доцільність звернення ініціативної групи до суду в таких випадках. Разом із тим цю норму варто вважати такою, що перешкоджає впливу громади на діяльність місцевих депутатів. Ураховуючи те, що саме громада делегує депутату право представляти її інтереси в органі місцевого самоврядування, а не політична партія, то й сама ж громада має вирішувати ефективність його роботи й за власним рішенням відкликати його.

Такої самої думки дотримується й Головне науково-експертне управління, яке у висновку до цієї норми указало: «Концептуально неприйнятною є ідея проекту, яка передбачає відкликання депутатів місцевих рад у порядку, відмінному від процедури їх обрання, тобто без голосування виборців. На наше переконання, відкликання депутатів місцевої ради (у випадку визнання доцільності існування імперативного мандату депутата місцевої ради) можливе лише як результат волевиявлення виборців, що мешкають на території відповідної громади, і має здійснюватись шляхом голосування» [7].

Головне юридичне управління в зауваженнях до цієї норми зазначає, що «статус виборців відповідного виборчого округу, які є виключно фізичними особами, надається юридичним особам, що не відповідає статті 70 Конституції України» [8].

Окрім бездіяльності й недобросовісного ставлення до своїх обов'язків, часто трапляються й інші проблеми в діяльності депутатів. Моніторингова місія Європейського парламенту [9] на чолі з Петом Коксом у 2016 р. визначала такі проблеми в стандартах роботи депутатів Верховної Ради України, які, на нашу думку, повторюються й у діяльності депутатів місцевих рад:

- негідна поведінка в сесійній залі (неповага до виступів колег, відсутність дисципліни);
- неперсональне голосування («кнопкодавство»);
- відсутність на робочому місці без поважних причин;
- порушення Регламенту й інших процедурних вимог підготовки законопроектів;
- випадки продажу голосів;
- використання мандата для лобіювання своїх бізнес-інтересів.

У громадському та правовому суспільстві вже досить довго тривають розмови щодо необхідності прийняття Ко-

дексу етики для депутатів, який має встановити правила етичної й моральної поведінки депутатів. Ми вважаємо, що наявність такого кодексу стане ефективним інструментом у дотриманні регламентів місцевих рад.

Поширеною практика в провідних країнах світу є прийняття кодексів поведінки/етичних норм, зокрема такі кодекси прийняті у Великобританії, США, Австралії, Польщі. У деяких країнах правила етичної поведінки стають частинами регламенту, наприклад, в Австрії, Франції, Італії, Аргентині. Змістом цих норм є правила поведінки, яких повинні дотримуватися депутати, службові обов'язки депутатів у комітетах і комісіях, процедури роботи депутатів із виборцями та засобами масової інформації, а також установлені санкції за порушення зазначених правил. Так, у Кодексі етичних норм Великобританії виділили сім «класичних» принципів, яких мають дотримуватися парламентарі під час прийняття рішень:

1. Рішення приймати самостійно та в інтересах громадян.
2. Заборонено приймати рішення з метою особистого збагачення або отримання фінансових привілеїв для сім'ї чи друзів.
3. Аргументовано приймати рішення як під час голосувань, так і під час публічних зустрічей, переговорів, надання рекомендацій, укладання контрактів тощо.
4. Бути відповідальним за свої рішення та дії.
5. Відкрито пояснювати причини своїх рішень і дій.
6. Діяти чесно під час виконання своїх обов'язків та уникати конфлікту інтересів.
7. Бути прикладом дотримання вищеперерахованих принципів.

Так, в Австралійському описі – правила проведення дебатів, голосування за законопроекти, технічні аспекти застосування статутних законодавчих інструментів, регуляторний порядок створення законопроектів тощо. В Етичному кодексі Канади наголошено на тому, що парламентар має керуватися передусім суспільними інтересами, поважати колег і державні інститути влади, узгодити свої приватні інтереси, перш ніж виконувати службові обов'язки, сприяти досягненню консенсусу між парламентарями шляхом установлення загальних правил поведінки.

За порушення депутатської етики та норм службової поведінки законодавців у парламентах Австрії, Великобританії, Нідерландів, Польщі, США, Угорщини, Франції встановлено такі види дисциплінарних заходів щодо депутатів: зауваження, публічний осуд, позбавлення слова, відсторонення від присутності на засіданні(-ях), накладення штрафу, винесення догани, виключення з членів палати. Застосування механізму дострокового припинення депутатського мандата як дисциплінарної санкції передбачено в США, Великобританії, Канаді та Португалії.

Якщо Регламентом Верховної Ради України й встановлено, що народний депутат не повинен використовувати депутатський мандат в особистих цілях, має дотримуватися норм депутатської етики та неупереджено виконувати свої службові обов'язки, уникаючи конфлікту інтересів і неправомірної вигоди, при тому, що санкції за жоден із цих порушень Регламентом не передбачено, то в Регламентах місцевих рад ці норми, а тим більше відповідальність за них зустріти майже не можливо.

Натепер в Україні прийнято Кодекс етики Менської міською радою, Вінницькою міською радою [10], а також Київською міською радою [11].

Видається, що етичні кодекси повинні врегульовувати питання:

- поведіння на засіданнях ради, під час роботи в комісіях;
- стосунки з виборцями;
- взаємовідносини із засобами масової інформації;

– правила поведінки в Інтернеті;
– стосунки з органами, що представляють інші гілки влади;

- запобігання виявам корупції;
- отримання подарунків і винагород;
- урегулювання конфлікту інтересів

Такий Кодекс розроблений експертом Інституту політичної освіти й депутатом Закарпатської обласної ради Олександром Солонтаєм [12]. Він містить 4 розділи: «Загальні положення», «Засади здійснення депутатської діяльності», «Обов'язки, що виходять з виконання функцій», «Контакти з громадськістю (оприлюднення дій)».

На нашу думку, існування етичних кодексів є необхідними, адже вони заповнюють прогалини законодавства щодо поведінки депутата не лише в приміщенні сесійної зали міської ради, а й поза нею, відповідальності за порушення норм і принципів поведінки.

Конструкція процедури впровадження Етичного кодексу місцевою радою може бути різною:

1. Диспозитивна. Рада сама визначає доцільність прийняття Етичного кодексу, а також сама розробляє та приймає його на основі законодавства, рекомендацій громадськості й доктринальних напрацювань.

2. Імперативна. Конструкція полягає в унесенні змін до Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 № 93-IV шляхом затвердження додатком Типового етичного кодексу, який стане обов'язковим до прийняття в користуванні депутатами місцевих рад та іншими суб'єктами місцевого самоврядування.

На нашу думку, реалізація другої конструкції на законодавчому рівні матиме сильніший і швидший ефект, адже з більше ніж тисяча наявних місцевих рад цей Кодекс прийнятий лише у двох. Отже, у депутатів місцевих рад відсутнє бажання та політична воля на прийняття нормативно-правового акту, який би стимулював ефективність депутатської діяльності під час прийняття рішень, сприяв регулюванню службових відносин депутатів, збільшуючи при цьому довіру громадян до депутатів і представницьких органів загалом.

Окрім підстав відповідальності, важливими нормами цього Кодексу є характер відповідальності (засоби впливу), а також наявність комісії, яка здійснюватиме оцінку, чи вчинив депутат порушення норм Кодексу.

Згідно з Кодексом етики депутатів Вінницької міської ради, за результатами розгляду на своєму засіданні в разі порушення цього Кодексу Комісія має право застосувати до депутата один або одночасно кілька заходів впливу:

- попередження із занесенням до протоколу засідання;
- інформування про недостойну поведінку депутата і про заходи впливу, яких ужито до нього шляхом розміщення повідомлень у засобах масової інформації та на офіційному сайті Вінницької міської ради;
- рекомендувати виборцям відкликати депутата відповідно до Закону України «Про місцеві вибори».

Окрім цього, у разі виявлення за результатами розгляду питання щодо порушення Кодексу ознак злочину або адміністративного правопорушення Комісія повідомляє про цей факт до правоохоронних органів.

Підставами розгляду питань, пов'язаних із порушенням Кодексу депутатом, є звернення депутата, групи депутатів, скарги органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, організацій, установ, громадян, подання міського голови, подання голови постійної комісії міської ради з питань законності, депутатської діяльності й етики.

Висновки. З усього вищевказаного можна зробити висновки про необхідність перегляду та вдосконалення інституту конституційної відповідальності депутатів місцевих рад, адже відсутність достатнього врегулювання інституту

є однією з головних причин невідповідального ставлення депутатів місцевих рад до своїх повноважень. Ураховуючи досвід інших країн і потребу в системному нормативно-правовому акті, присвяченому відповідальності депутатів місцевих рад, механізмом, який здатний заповнити цю прогалину в правовій системі, є Кодекс етики депутатів місцевих рад. Перспективи подальших досліджень полягають у розгляді необхідності прийняття інших місцевих актів для регламентації актуальних питань місцевого самоврядування [13; 14].

Список використаної літератури:

1. Шон Д.Т. Конституционная ответственность / Д.Т. Шон // Государство и право. – 1995. – № 7. – С. 35.
2. Колосова Н.М. Конституционная ответственность в Российской Федерации / Н.М. Колосова. – М., 2000. – С. 62.
3. Баглай М.В. Конституционное право Российской Федерации / М.В. Баглай. – М., 1999. – С. 33.
4. Регламент Луцької міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutskrada.gov.ua/reglament-roboti>.
5. Кунька Г. Як змусити міського голову та депутата через суд прозвітувати перед громадою? / Г. Кунька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gromada.lviv.ua/article/874>.
6. Чернігівська облрада: понад 40% депутатів – кандидати на відкликання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chesno.org/post/203/>; У Львівській облраді майже половина депутатів є кандидатами на відкликання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chesno.org/post/216/>; Київська облрада: третина депутатів – кандидати на відкликання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chesno.org/post/213/>.
7. Картка законопроекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=5751.
8. Картка законопроекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57517.
9. Доповідь та дорожня карта Щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20160301RES16508/20160301RES16508.pdf>.
10. Кодекс етики депутатів Вінницької міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vmr.gov.ua>.
11. Про затвердження Кодексу етики депутата Київської міської ради : Рішення Київської міської ради від 22 січня 2015 року № 11/876 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/4650/doc/1427130229.htm>.
12. Кодекс депутатської етики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://solontay.io.ua/s98198/kodeks_deputatskoe_etiki.
13. Мішина Н.В. Законопроекти для розвитку локальної демократії в Україні / Н.В. Мішина // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 36–40.
14. Мішина Н.В. Організаційна форма місцевого самоврядування «рада – голова» в Україні та в США / Н.В. Мішина // Юридический вестник. – 2001. – № 1. – С. 124–127.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Линдюк Святослав Степанович – аспірант кафедри конституційного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Lyndiuk Svyatoslav Stepanovich – Postgraduate Student at the Constitutional Law Department of National University “Odessa Law Academy”;

Svlyndiuk@gmail.com